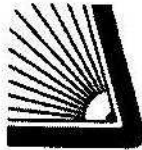

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَلَقَدْ تَوَدَّعْتُمْ وَمَا يُبْدِي

فلسفه عقل

بیژن طرهانی

انتشارات نظری

www.ketab.ir

سرشناسه	مترجم: بیژن
عنوان و نام پدیدآور	فلسفه عقل / بیژن طرهانی
مشخصات نشر	تهران: انتشارات نظری ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری	۴۶۴ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۲۸۹-۲۳۶-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص ۲۶۲
موضوع	عقل - فلسفه
موضوع	فلسفه اسلامی
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۳: طبع BBR۵۵
رده‌بندی دیوبی	۱۸۹: ۱
شماره کتابشناسی ملی	۳۶۶۸۳۳

انتشارات نظری

نام کتاب: فلسفه عقل
نویسنده: بیژن طرهانی
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۳
شمارگان: ۱۰۰۱
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاوش، شریف و شرافی

دکلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر می‌باشد.

دفتر مرکزی: تهران، خیابان ولی عصر (عج)، خیابان سید جمال‌الدین اسدآبادی (یوسف آباد)
نیش خیابان فتحی شقایق، جنب بانک انصار، بلاک ۳۲، طبقه ۲، واحد ۱۷

info@nashrenazari.com
www.nashrenazari.com

همراه: ۰۹۱۹۰۱۲۹۴۵۵
تلفن: ۸۸۱۰۲۷۷۵

پیام کوتاه: ۱۰۰۰۰۸۸۱۰۲۷۷۵

قیمت: ۲۰۰۰۰۰۰ ریال

فهرست

صفحه	عنوان
۱۱	دیباچه
۲۱	مقدمه
۲۵	سلسله‌طولی عمول
۳۱	بخش اول
۳۱	عقل ۱
۳۲	تعریف عقل - عقل چیست؟ فلسفه و عرفان
۳۸	تعریف عقل از نگاه حکماء و علمای اسلامی
۴۲	نظر بنی فونکیه در خصوص عقل
۴۳	عقل از نگاه سید شریف جرجانی
۴۳	نظریه همگان در باب عقل
۴۴	نظریه - غزالی در باب عقل
۴۵	نظریه علامه حسن زاده آملی در باب عقل
۴۵	ارسطو و عقل
۴۸	ویژگی‌های عقل منفعل
۴۹	عقل در نظریه ملاصدرا - صدرالمتهین شیرازی
۵۰	انواع ادراکات
۵۱	معانی عقل در نگاه ملاصدرا (صدرالمتهین شیرازی)
۵۲	عقل منفصل
۵۳	عقل متصل
۵۳	عقل نظری و عقل عملی
۵۷	عقل عملی

عنوان.....	صفحه.....
قاعده الواحد.....	۶۰.....
پیشینه فلسفی اصل سنخیت.....	۷۲.....
نتیجه بحث سنخیت.....	۷۵.....
ادعای وفاق در پذیرش قاعده الواحد.....	۸۱.....
کارایی قاعده الواحد.....	۸۱.....
وحدت و کاربرد قاعده الواحد.....	۸۱.....
صدور و کارایی آن.....	۸۳.....
ادله اثبات قاعده الواحد در حکمت اشراق.....	۸۵.....
پیدایش جهان - فلسفی.....	۸۶.....
پیدایش یا صدور (پیدایی) عالم از اندیشه مشائی.....	۹۵.....
نتیجه:.....	۱۲۵.....
تحوله فیضان هستی از مبدأ اول افلوطین.....	۱۲۶.....
مرزسی تاریخی مبحث نظریه فیضان.....	۱۲۶.....
چگونگی پیدایش عالم از اندیشه افلوطین.....	۱۳۹.....
خصوصیات فیضان.....	۱۴۱.....
پیدایش عالم از دیدگاه و اندیشه صدرالمتألهین.....	۱۵۴.....
علت ابداع از دیدگاه و اندیشه صدرالمتألهین.....	۱۵۵.....
کیفیت و چگونگی ابداع در دیدگاه و اندیشه صدرالمتألهین.....	۱۵۸.....
ترتیب صدور صادر اول در اندیشه فلسفی ارسطو و فارابی.....	۱۷۱.....
مراتب و ترتیب موجودات ثنوی.....	۱۷۲.....
تکون در کائنات.....	۱۷۵.....
مبای موجودات در اندیشه فارابی.....	۱۷۵.....
مراتب موجودات و حلقه‌های اتصال آنان.....	۱۷۸.....
برداشت از بحث فارابی و ارسطو از صادر اول.....	۱۸۰.....

عنوان.....	صفحه.....
عقل از منظر معرفت‌شناسی.....	۱۸۳
حقیقت عقل کدام است؟.....	۱۸۴
عقل نظری و عقل عملی در معرفت‌شناسی.....	۱۸۷
کارکردهای عقل.....	۱۹۶
مفاهیم کلی.....	۱۹۷
تقسیم.....	۱۹۹
تحلیل و ترکیب عقل.....	۲۰۰
صادر اول، عقل اول.....	۲۰۱
اقوال در صادر اول.....	۲۰۴
صادر نخست یا (عقل اول) در اندیشه‌های عرفانی و تطبیق آن با فلسفه اسلامی.....	۲۰۷
ابن عربی، ابن سینا، ملاصدرا.....	۲۰۷
عوامل مؤثر در توجیه کثرات از دیدگاه ابن عربی.....	۲۱۵
عقل اول و وجود منبسط در اندیشه صدرای.....	۲۲۳
مقایسه آرای ابن سینا و ابن عربی.....	۲۳۰
۲- مقایسه آرای ابن عربی و ملاصدرا.....	۲۳۴
بخش دوم- عقل ۲.....	۲۳۹
صادر اول - از منظری دیگر.....	۲۴۰
تبیین اندیشه ابن سینا و ملاصدرا در مورد صادر اول (عقل اول).....	۲۴۱
ترتیب نظام آفرینش از منظر ابن سینا و ملاصدرا.....	۲۴۱
احادیث مربوط به مخلوق اول در آثار دو فیلسوف.....	۲۴۲
نام‌ها و خصوصیات مخلوق نخستین (صادر اول یا عقل اول).....	۲۴۷
اختلاف نظرات در رابطه صادر اول یا عقل اول، ابن سینا و ملاصدرا.....	۲۵۵
صادر اول، یا عقل اول.....	۲۶۰

	عنوان.....
۲۶۲	صادر اول - از نگاه سهروردی، بررسی.....
۲۶۶	سهروردی در «آیینه فی حقیقه العشق» در صادر اول.....
۲۶۹	«اول ما خلق الله العقل» یعنی چه؟.....
۲۷۰	چیستی عقل.....
۲۷۳	دیدگاه عرفان در باب اول «ماخلق الله العقل».....
۲۷۸	ملاک صدور و کثرت در موجودات مجرد و مادی.....
۲۸۲	عقل فعال.....
۲۸۵	نقش وجودشناسی و معرفت‌شناسی، عقل فعال.....
۲۹۰	براهین اثبات عقل فعال.....
۲۹۲	جایگاه وجودشناختی عقل فعال.....
۲۹۵	جایگاه معرفت‌شناختی عقل فعال.....
۲۹۷	عقل فعال، (ارزیابی نظریه عقل فعال).....
۳۰۰	پدایش نظریه و اندیشه عقل فعال.....
۳۰۴	عقل فعال در اندیشه حکمای مسلمان و فیلسوفان مسیحی.....
۳۰۵	نظریه ابن‌رشد و کندی عقل اول.....
۳۰۷	عقل فعال، واسطه آفرینش جهان مادی، دیدگاه ابن‌سینا.....
۳۰۹	دلایل شیخ‌الرنیس برای اثبات عقل فعال.....
۳۱۱	عقل فعال به‌عنوان قوه عاقله در انسان (نظریه آکوئیناس).....
۳۱۲	دلایل تکثر عقول فعال انسانی (آکوئیناس).....
۳۱۹	الف) آیا عقل فعال با نفس انسان اتحاد دارد؟.....
۳۲۲	ب- جایگاه نظام طولی عقل.....
۳۲۴	ج- کارکرد و نقش عقل فعال.....
۳۲۸	عالم عقول.....
۳۲۸	مشخصات عالم عقول از نگاه صدر.....

عنوان.....	صفحه.....
ارتباط بین عالم عقول و موجودات مادون.....	۳۳۴
عالم عقول یا (عالم عقل) از منظری دیگر:.....	۳۳۷
اثبات عالم عقل، براهین و ادله.....	۳۳۸
ویژگی های عالم عقل.....	۳۴۰
عقول عرضی.....	۳۴۱
قاعده امکان اشرف.....	۳۴۲
استدلال بر قاعده امکان اشرف به زبانی دیگر.....	۳۴۸
موارد استفاده از قاعده امکان اشرف.....	۳۴۹
پذیرش عقول عرضی از سوی اشراقیین و ملاصدرا.....	۳۵۰
نظریه صدرالمتألهین.....	۳۵۲
ملاصدرا در کتاب شرح الهدایة الأثریة.....	۳۵۶
ملاصدرا در کتاب الشواهد الربوبیه (اثبات کثرت عقول).....	۳۵۸
پذیرش عقول عرضی از سوی اشراقیین و ملاصدرا.....	۳۶۰
تبیین نظام فیض با استفاده از قاعده امکان اشرف (سهروردی و ملاصدرا).....	۳۶۴
مَثَل افلاطون.....	۳۷۴
مَثَل افلاطونی چیست؟.....	۳۷۴
طرح مَثَل افلاطونی در فلسفه.....	۳۷۶
تعریف مَثَل.....	۳۷۷
مَثَل در اصطلاح.....	۳۷۷
مَثَل افلاطون، چیستی مَثَل.....	۳۷۸
جنبه انتولوژیک مَثَل.....	۳۸۱
ویژگی های مَثَل افلاطون.....	۳۸۲
دیدگاه ارسطو در نظریه مَثَل افلاطون.....	۳۸۲
تفاوت های صورت ارسطو با مَثَل افلاطون.....	۳۸۴

	عنوان
۳۸۵	نظر حکمای اسلامی در باب نظریه مُثُل
۳۸۶	نظریه میرداماد در باب مُثُل افلاطون
۳۸۸	چگونگی راه‌یابی افلاطون به مُثُل
۳۸۸	جایگاه مُثُل در نظام افلاطونی
۳۹۴	مُثُل افلاطون یا عقول عرضیه، در نگاه سهروردی (شیخ‌الاشراق)
۳۹۷	رابطه مُثُل با مبادی عالیّه وجود
۳۹۷	نحوه‌ی صدور مُثُل از قواهر عالیّه
۳۹۸	ارتباط مُثُل با یکدیگر
۳۹۹	آشنایی با اقسام مُثُل
۴۰۱	ارتباط مُثُل با مراتب پایین‌تر وجود
۴۰۱	ارتباط مُثُل با عالم مثال
۴۰۲	ارتباط مُثُل افلاطون با نفوس
۴۰۴	ارتباط مُثُل (عقول عرضی یا ارباب انواع) با عالم ماده
۴۰۴	رابطه مُثُل با اشیای مادی
۴۰۷	دایره شمول مُثُل (عقول عرضیه)
۴۰۹	ب) نگرش افلاطون
۴۰۹	ج) نگاه افلاطون به مُثُل در نظام هستی
۴۱۲	افلاطون در رساله مهمانی، دست‌یابی نفس به زیبایی
۴۱۳	افلاطون در کتاب هیپاس در خصوص زیبایی واحد و مطلق
۴۱۵	تطبیق اجمالی نظریه مُثُل در دیدگاه شیخ اشراق و افلاطون
۴۱۹	معنای لغات فلسفی در کتاب
۴۱۹	آثار علوی، the things on high
۴۱۹	اُتولوجیا the theology of Aristotle
۴۲۰	اخون الصفا the Berthren of puvity

	عنوان
۴۲۰	اعیان ثابتہ
۴۲۱	افلاطون Plato
۴۲۲	New platonism (نور افلاطونیان)
۴۲۲	the regent lights انوارِ مدبرہ
۴۲۲	اہلِ علمی
۴۲۲	where آہن
۴۲۳	بديهيہ
۴۲۳	self-evident data بديہيات
۴۲۳	the intervening space برزخ
۴۲۳	argument برهان
۴۲۴	برهان
۴۲۴	Conceptually Simple عقیط
۴۲۴	Otolemy (فلوڈی) بطلمیوس
۴۲۵	Creation of the natural beings تکوین
۴۲۵	Contradiction تناقض
۴۲۵	a body composed of the four elements جسم
۴۲۷	Substance جوہر
۴۲۸	Illuminationist theosophy حکمتِ اشراقی
۴۲۹	Void خلاء
۴۲۹	خیال متصل
۴۲۹	خیال متفصل
۴۲۹	ذات
۴۳۰	Stoicism دوافیہ
۴۳۱	form صورت

صفحه	عنوان
۴۳۱	عالم مفارقات
۴۳۱	the world of the souls and intelligences
۴۳۱	عرض accident
۴۳۲	عقل اول the first intelligence
۴۳۲	عقل بالفعل intellect in action
۴۳۳	عقل هیولایی the material intellect
۴۳۳	عقل عشره the ten intelligences
۴۳۴	علت صوری the formal cause
۴۳۴	علت فاعلی the efficient cause
۴۳۴	علت نهایی
۴۳۴	علت مادی the material cause
۴۳۵	علت ناقصه the insufficient cause
۴۳۵	علت هیولایی the material cause
۴۳۵	عین
۴۳۶	وضع the category of position
۴۳۶	وهمیات imagined data
۴۳۷	هبوط the fall
۴۳۷	هیولایی the prime matter
۴۳۷	برخی از اصطلاحات حکمت اشراق
۴۵۹	کتاب شناسی

دیباچه

سپاس و ستایش مر خدایی را عزوجل که آثار قدرتش بر چهرهٔ روز روشن و انوار حکمتش بر دل شب تار درخشان است. بخشاینده‌ای کبیر و بی‌نیاز از حاجت، در فطرت و سرشت کاینات، به وزیر و مشیر و مشار و به معاونت و مظاهریت محتاج نبوده و نخواهد بود.

همان واجب‌الوجود مطلق که خالق ذات و صیغ است، ذاتی که در همه چیز ساری است و چیزی در آن ساری نیست، هر همه چیز مندمج و چیزی در آن اندماج ندارد. و درک انسان از آن در حلهٔ عقلش نمی‌باشد و احدی از مخلوقات استطلاع درک آن را ندارد. خداوندی که فقدان در ذات اقدسش وجود ندارد و تنها فقدان او— فقدان بی‌فقدانی است.

و اوست مدیر و مدبر در هستی و وجود. خالق عجایب و تعنیات (تعین اول احدیت و تعین ثانی واحدیت). و اوست پروردگاری که

اسماء و صفاتش دارای وجوهات (تجلی و ظهور و صدور) و قدرتست. و از تجلی اسماء و صفاتش سبب صدور آفرینش عوالم بعدی عالم ارواح، عالم مثال، عالم شهادت و عالم انسان کامل گردید. بر فضیلت و قدرت و کرامت و دانایی و مطلق بودنش همان بس که تعقل مخلوقاتش الیخصوص خلیفه و اشرف آنها انسان، در درک و فهم عظمت و شوکت او عاجز و درمانده و از ازلت تا به ابدیت از وصف و تعجب (قابل هیبت او) درمانده و ناتوان بوده و هستند. خداوندی که بیسط است و واحد و مطلق.

ای جان، جان، جانها، جانی و چیز دیگر

وی کیمیای کآن‌ها، کانی و چند دیگر

ای آفتاب باقی، وی ساقی سواقی

وی مشرب مذاقی آنی و چیز دیگر

ای مشعل یقین را، وی پرورش زمین را

وی عقل اولین را تانی و چیز دیگر

ای مظهر الهی، وی فر پادشاهی

هر صنعتی که خواهی تانی و چیز دیگر

«مولوی»

پروردگارا ای خالق بی‌همتای هستی چگونه شکر و ثنای تو گویم که حق بندگی بجای آید. بزرگی و عزت و جلال و جبروت تو بسیار فزون‌تر از نگارش‌هاست.

تویی که پیش از آنکه موجودی بیافرینی از تمام جزئیات و جوانب و فعلیات آن آگاهی و حدود و پایان و غایت آن می‌دانی.

آری تنها اوست خدایی که دانایی مطلق و کریمی بی‌همتا است.

خداوندی که بعد از مقام ذات از جهت علم ذات به ذات تعیین اول و احدیت را و از جهت علم ذات به عالم کثرات و شئونات تعیین ثانی، و احدیت را و از حیث تفصیل اسمایی و الوهیت ذات و تمام آنچه در این دو تعینات می‌گذرد در صقع ربوبیت بیافریند.

و اوست پروردگاری که بعد از سه مقام ذات، احدیت و واحدیت مقامات خلقی یعنی عالم عقل، ارواح و عالم مثال و عالم شهادت، ماده و عالم انسان کامل را در اوج انطباق بیافرید. چگونه می‌توان با این درک نارسا و قاصر از آن واجب تعالی گفت که در عالم ارواح (عقل) کروبیان که تعلق به بدن ندارند، ملائکه مهمیه و ملائکه‌ای برای مادون خود در مجاری فیض تعالی اش بی‌آفرید و در همین عالم است که روحانیان یا نفوس ناطقه در عین مجرد به تجرد عقلانی تعلق به بدن داشته و تدبیر بدن می‌نماید.

هرگون غرایبی را، هر بوالعجایی را

هر غیب و غایبی را دانی و چیز دیگر

زان عشق همچو افیون لیلی کنی و مجنون

ای از ستارت گردون سانی و چیز دیگر